

**M. Antonii Marsilii Colvmnae, Bononiensis, I. C.
Archiepiscopi Salernitani, De Ecclesiasticorum Reddituum
Origine, & Iure Tractatvs**

Colonna, Marcantonio

Venetijs, 1575

Cap. XXXVII. Licèt vtriusque sententiæ fautores D. Thomæ uerba captare,
ac certatim ad se quisq[ue] trahere studeant perspicuè tamen illum hac in
re loqui, & clericos non modo dominos facere, sed ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61495](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61495)

re assentimus; tum etiam, quia superius, vbi hoc plenè tetigimus caput, autores omnes, qui ea de re locuti sunt accuratè recensuimus.

ARGVMENTVM.

Licet vtriusque sententia fautores, D. Thoma verba captare, ac certatim ad se quisque trahere studeant; perspicuè tamen illum hac in re loqui, & clericos non modò dominos facere, sed etiam ab omni restitutionis onere liberare.

RERVM SVMMÆ.

- 1 Sensus verborum D. Thoma à multis pro libito acceptus.
- 2 Considerat prius D. Tho. diuisionem bonorum ecclesiasticorum ingerere, deinde in specie.
- 3 Prælatus, si bona distincta siue specialia, & alienas portiones sibi usurpat, mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur: secus si inter se distincta non sunt, num. 4.
- 5 Episcopus abutendo sua portione, non secus peccat, ac si proprijs bonis abuteretur.
- 6 Quod de Prælatorum portione affirmat D. Thomas, de beneficijs quoque dicendum est, & nu. 8.
- 7 Si bona reali distinctione, siue potius arithmeticè distincta non sunt, censentur omnia commissa arbitrio Prælati: qui si illis abutatur, peccat quidem, non tamen tenetur ad restitutionem.
- 9 Prælatus tripliciter potest rem ecclesie subripere.
- 10 Prælatus dupliciter se habet ad res ecclesie, ut custos, & ut dispensator.
- 11 Quæ de redditibus ecclesiasticis statuit D. Tho. ad omnes redditus in confuso pertinent.
- 12 Nullam esse statuendam differentiam inter præbendam ac ceteros

ros redditus.

- 13 Intellectus D. Tho. 2.2.q. 43. arg. 8.
 14 Subtilitas nimia legibus improbata.
 15 Communis opinio est D. Thomam sensisse, clericos dominos reddituum ecclesiasticorum esse; neque si ijs abutantur, ad restitutionem teneri, eumq; habere sensum quem autor exposuit.
 16 Quæ de redditibus ecclesiasticis autor tradidit, quomodo ea accipi uelit.

CAPVT TRIGESIMVMSEPTIMVM.

IN cæteris quidem autoribus diiudicandis, qui vel hanc, vel illã partẽ sequuntur, parũ habuimus negocij; si quidẽ tã apertẽ omnes locuti sunt, vt quæ ipsorum sit sententia, nemini du-

- 1 bium esse possit. ¶ vnus tamen est D. Thomas, de cuius sensus dubitari posse existimatum est: & quia per magni refert cuinam ipse faueat parti, propter summam tanti scriptoris doctrinam, & auctoritatem, operæ pretium erit illius dicta ante oculos legentibus hinc proponere, ut ex verbis ipsis verborum sententiam per se vnusquisque commodius valeat elicere: ita ergo ipse inquit. 2.2.q. 185. ar. 7. in corpore: *Sunt autem bona ecclesiæ, non solum in usus pauperum, sed etiam ad cultum diuinum, & necessitatem ministrorum expendenda. vnde dicitur de redditibus ecclesiæ, vel oblatione fidelium, sola episcopo ex his vna portio mittitur. deinde subiicit, Si ergo distincta sint bona, quæ debent in usum episcopi cedere, ab his quæ sunt pauperibus, & ministris, & cultui ecclesiæ: eroganda non est dubium, quòd contra, fidem dispensationis agit, si ea non elargiatur, & mortaliter peccat, et ad restitutionẽ tenetur. Addit & illud propterea De his autem, quæ sunt specialiter suo vsui deputata, uidetur esse*

esse eadem ratio, quæ est de proprijs bonis, ut scilicet propter immoderatum affectum peccet quidem si immoderata sibi retineat, et alijs nõ subueniat, sicut requirit debitum charitatis.

- Hæc D. Thomas, ex cuius verbis nonnulli putant colligi posse prælatos in portione ipsis assignata ad restitutionem teneri: quod tamen mihi longè secus videatur. † Animaduerto enim D. Tomam in primo limine, cum de bonorum diuisione locutus est, generatim tantùm illam considerasse; hoc est quatenus hæc bona ad quatuor vsus sũt destinata: postea verò huius generalis diuisionis bonorum duas quasi species proposuisse primam; scilicet quando iuxta præfatos vsus bona realiter inter se distincta sunt; secundã quando quatuor istæ partes re ipsa confusæ sunt solo verò fine, ac sola destinatione separatę. Loquitur quęstio primùm (ut dixi) de diuisione generatim ac quasi in modum præmij, usque ad uersiculum. Si ergo distincta re. ibi autem, cum videat fieri posse, vt bona ista iuxta quatuor hosce fines realiter inter se distinguantur ita, vt portio episcopi iam non amplius commixta sit cum ijs partibus, quæ tum ad pauperes, tum ad ministros, & cultum ecclesiæ pertinent, hoc casu statuit quod de episcopo sentiendum sit, qui uel alienas partes, vel etiam portionem vsui suo destinatam secus ac par sit distribuat, atque dispõset. † Et quod attinet ad portiones alienas, aperte concludit, prælatum non tantùm mortaliter peccare, sed etiam tenere ad restitutionem, si ea, quæ pauperibus, & ministris, & cultui ecclesiæ eroganda sunt, non ijs ipsis elargiatur, sed in proprios vsus conuertat. inquit enim, *Si ergo distincta sunt bona, quæ debent in usum episcopi cedere, ab his, quæ sunt pauperibus ac ministris, & cultui ecclesiæ eroganda, non est dubium, quòd contra fidem dispensationis agit, si ea nõ elargiatur, & mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur.* Circa quorum verborum interpretationem duo sunt aduertenda

uertend^aam, primò ita demum velle D. Thomam, præla-
 tos, qui contra fidem dispensationis agunt, ad restitutio-
 nem teneri, si bona distincta sint, uereque, & realiter in-
 4 ter se disiuncta: † ergo in illo casu secus existimat, quan-
 do quatuor istæ partes uerè inter se distinctæ non sunt, li-
 cèt in quatuor vsus fuerint destinata. quod argumentum
 iudicio meo, optimè concludit. Secūdo aduertendum est
 loqui ipsum in his uerbis proxime relatis non de dispen-
 satione portionis Episcopi, sed portionum alienarū, quā
 do scilicet pauperes, & ministri, & ecclesia fraudātur bo-
 nis, quæ debebant ipsis erogari: tunc enim intrepidè utrū-
 que affirmat, nempè, & peccare episcopum, & ad restitu-
 5 tionem illum teneri. † Cum uerò postea de eo loquitur
 episcopo, qui propria abutitur portione, neuiquam dicit
 restitutioni illum obnoxium esse, sed tantum peccare, nō
 secus ac si proprijs bonis abuteretur, cum propter immo-
 deratum vsum alijs non subueniat, ut charitatis debitum
 exigeret. Itaq; prædictis aduersando subiicit, *De his autē
 quæ sunt specialiter suo vsui deputata, uidetur esse eadem ra-
 tio, quæ est de proprijs bonis, ut scilicet propter immoderatum
 affectum, & vsum peccet quidem si immoderata sibi retineat,
 & alijs non subueniat, sicut requirit debitum charitatis. pec-
 cet quidem, inquit, nō tamen ad restitutionem teneatur:*
 quod etiam colligitur ex ijs uerbis, Sicut requirit debitū
 caritatis. quæ quidem uerba adsunt in postremæ impres-
 sionis codicibus, qui opera Illustrissimi Cardinalis Iusti-
 niani, Ordinis Prædicatorū Generalis, haud multò ante
 6 emissi fuere. † Quod autem affirmat D. Tho. de portio-
 ne prælatis assignata, de beneficio affirmandum est, cum
 uerè nihil aliud sit beneficium, quàm quod clerico, seu be-
 neficiario pro suis vsibus, in reali bonorum ecclesiastico-
 rum diuisione assignatum est. Nūc uicissim confert, se D.
 Thom. ad alteram diuisionis speciem, cum scilicet bona

Geometricè tantummodo diuisa sunt, tanquam destinata ad varios fines; atque hac sola destinatione, non autem rationaliter atque Arithmeticè inter se distincta. † sic ergo ipse inquit, *Si verò non sunt prædicta bona distincta, eorum distributio fidei eorum committitur: & siquidem in modico deficiat, uel superabundet, potest hoc fieri absque bonæ fidei detrimento: quia non potest homo punctualiter in talibus accipere, quod fieri oporteret: si verò sit multus excessus, non potest latere: unde videtur bonæ fidei repugnare.* Hæc verba videntur, mihi tam aperta, ut nullum disputationi locum relinquât: nemo enim non videt, secus hoc casu statuere D. Thomã, ac superiore casu affirmavit, quando scilicet realis distinctio facta est, ac cæterorum portiones prælatus aliqua ex parte in suos vsus conuertit: tunc enim de prælato tria hæc perspicuè traduntur, & agere illum contra fidem dispensationis, & mortaliter peccare, & ad restitutionem teneri. Posteriori verò hoc casu, quãdo scilicet bona realiter nõ sunt distincta, longè aliter loquitur D. Thomas. tunc enim bonorum distributionem prælati fidei committit, sicque dispensationem illi tribuit. quæ verò Theologis est dispensatio, eam verè dominium appellari posse supra diximus. Sed quia consentaneum est huiusce domini clericos regulam aliquam ac modum habere, ita ut regulatum eorũ dominiũ dici possit, propterea D. Th. excessum illi quidẽ non tamen multum excessum permittit; quin verò, si multus ab eo fiat excessus, non restitutioni obligat excedentem, sed tantũ admonet eiusmodi excessum peccato non carere, cum is bonæ fidei aduersetur. Hinc iam puto intelligi posse nullum planè argumentum ex verbis D. Thom. pro parte contraria posse sumi, sed totum hunc verborum contextum à fronte vsque ad pedes sententiæ nostræ fauere. † Quod ipsum rectè etiam affirmatur quocunque tandem modo nostri temporis beneficia velis accipere.

Nam

Nam si ponas beneficia idcirco fuisse erecta, ut essent portiones clericorum à reliquis tribus portionibus distinctæ, iam audisti D. Thomam non obligare clericum ad restitutionem, qui assignata sibi portione abutatur. Si verò ponas in singulis beneficijs, & pauperum, & ministrorum, & fabricæ confusas simul portiones includi, quanquam hoc perspicue falsum, ut supra demonstraui; tamen adhuc D. Thom. nobiscum sentit; siquidem, quando bona non sunt realiter distincta, peccare tantum prælatos asserit, qui legitimi usus modum excedunt, tamen neque ex multo excessu teneri illos ad restitutionem existimat. Quanquam verò satis esse debet demonstrasse nobiscum hoc in loco sentire D. Thomam, nec necesse est cætera omnia prosequi loca, in quibus ipse hac de re locutus est, cum credibile non sit virum doctissimum, atque sanctissimum à se ipso dissentire: tamen, ut scrupulus planè omnis tollatur, operæpretium erit animaduertisse, quibus & alibi verbis ille utatur, cum in eius rei mentionem incidit. Idem ergò D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 5. ad quintum loquitur in hæc verba: † *Prælati potest rem Ecclesiæ subripere tripliciter: uno modo si rem Ecclesiæ non sibi deputatam, sed alteri, sibi usurparet, ut puta, si Episcopus usurparet rem Capituli. clarum est, quod de prima hac subreptione dicit D. Thom. nihil nobis aduersari, cum eo casu loquatur, quo prælati subripit bona, quæ verè & realiter ab ipsius portione iam distincta sunt. Nunc ad reliquas subreptionis species ab ipso constitutas deinceps pergamus. Alio modo, inquit, si rem Ecclesiæ, sua custodia deputatam, in alterius dominium transferat, puta consanguinei, vel amici: & tunc debet restituere Ecclesiæ, & sub sua cura habere, ut ad successorem transeat. Tertio modo potest prælati subripere animo, incipiendo rem possidere ut suam; & tunc debet restituere, talem animum deponendo.* Plus dubitationis videntur habere

hæc verba .Primò enim quod dicitur, rem Ecclesiæ prælati custodiæ deputatam esse, eò videtur spectare, vt demonstraretur, prælatum prouentuum Ecclesiasticorum non dominum, sed custodem esse. Sed longè secus res se se habet: neque enim de prouentibus Ecclesiasticis intelligit D. Tho. sed de bonis immobilibus, de Thesauris, & si quæ aliæ id genus sunt. Atque ita intelligit Card. Caietanus, qui: quoniam eo loci, ea tradit, quæ nostræ sententiæ plurimum fauent, verba ipsius hîc nolui præterijisse:

10 *Nota, inquit, illud verbum, Suae custodiæ deputatam. † habet nanque se Prælatum ad res Ecclesiæ dupliciter, scilicet vt custos, & vt dispensator. est siquidem custos rerum immobilium, & aliorum, quorum alienatio est sibi prohibita: Est autem dispensator fructuum, & prouentuum ad suum quasi stipendium pertinentium. Posteaq; statim subiicit, Et quoniam, vt autormet dicit in Quodlib. 6. art. 1. Prælatum male utens, & dispensans portionem illam, quæ est quasi stipendium eius, non tenetur ad restitutionem, sed ad solam pœnitentiam; ideo, vt præseruaret se ab his, quæ sunt suæ dispensationi pro suo usu commissa, dixit Custodiæ suæ deputatam: Quæ sanè verba sunt eiusmodi, vt de illorum sententia nullo modo dubitari possit, cum perspicuè dicatur, non teneri prælatum ad restitutionem, etiã si planè dissipet portionem illam, quæ ipsius quasi stipendium est. Nec dicas Caietanum intelligere de portione illa, quæ soli usui Episcopi sit necessaria. Nam cum de fructibus ipse loquatur, & fructuum certam portionem constet prælato esse assignatam, de tota illa portione Caietanum intellexisse dubitari non oportet. Dixit verò illam pro suo usu Episcopali Episcopo ipsi esse commissam; quod non de usu necessario accipias; siquidem hoc modo de dispensatione nullus dubitationi locus esset. Atqui certè tam perspicuis mox ipse verbis utitur, vt qui eius fuerit sensus*

sus minimè ambigi possit. ita enim inquit, *Tenentur ergo in duobus casibus ad restitutionem. Primo, si usurparet sibi re deputatam alteri particulari quàm multitudini, ut particularibus &c. propter quod qui præsunt hospitalibus, aut sunt commissarij in huiusmodi caueant, quàm mundas seruent manus: cum enim hæc bona aliorum sint, rapina pauperum in domo eorum est, si hæc sibi applicant; secundo, si alienaret rem suæ custodiæ deputatam: & sub hoc clauduntur tam immobilia, quàm prohibita alienari, quàm Thesauri.* Duos tantùm casus excipit Caietanus, quibus solus afferit prælatum teneri ad restitutionem. primò, quando rem alteri deputatam sibi usurpat: secundo, quando alienat rem custodiæ suæ commissam. Quare dubitandum non est, quin cæteris omnibus casibus contrarium statuatur. Quod ipsum alibi quoque perspicuè sentit Caieta. ut in 2. 2. q. 185. art. 7. in responsione ad tertium, ubi ait Prælatum, & Episcopum in sua præbenda ex abusu peccare tantùm. Vt uerò ad D. Thom. reuertamur, uideo ipsum non minus aperte nobis adstipulari, Quodlibet. 6. q. 7. art. 12. ad primum, ubi sic inquit; *Aliter ergo dicendum est de illis Ecclesiasticis bonis, quæ principaliter sunt attribuenda necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitatibus ministrorum, sicut bona hospitalium, & alia huiusmodi; & aliter de illis bonis, quæ sunt principaliter attributa usibus ministrorum, sicut sunt præbenda clericorum, & alia huiusmodi.* Nam in primis bonis peccatum committitur non solum ex abusu, sed etiam ex ipsarum rerum conditione, dum aliquis in suos usus assumit quod est alterius; & ideo tenetur ad restitutionem tanquam defraudator alienæ rei: In secundis uerò bonis non committitur peccatum, nisi per abusum, sicut de bonis patrimonialibus dictum est: unde non tenetur quis ad restitutionem, sed solum ad pœnitentiam peragendum. Nihil aliud ad hæc uerba, ne probabiliter quidem, responderi potest, nisi quod

- quod ex aduerso respondetur, respexisse D. Thomam so-
las præbendas, quæ uerius ac magis propriè stipendium
- 11 laboris dicuntur. † Sed hoc quoque à ueritate alienissi-
mum est: uerè enim ipse in confuso Ecclesiasticos reddi-
tus omnes complexus est, ut ex eius uerbis liquidò appa-
ret. & ita etiam accipit Caietanus in præcitato loco, ni-
hil minus cogitans, quàm ut de præbenda speciatim ali-
quid statueret, ac in cæteris fructibus Ecclesiasticis.
- 12 † Quæ differentia tantominus à nobis statuenda est, quòd
nulla planè ratione iuuari illa potest: cùm etiam præben-
da tam pinguis esse possit, ut uictus necessitatem excedat;
nec ratio ulla sit, cur minus ad restitutionem teneatur, qui
illam, quàm qui beneficij redditus malè consumit. Nam
si dicis, clerici stipendium esse præbendam; de beneficio
certè idem uerè affirmari potest: Nam & beneficium
quasi in stipendium clericis est constitutum, c. 2. & c. cum
- 13 secundum Apostolum, de præben. † At instabis adhuc,
in eo saltem nobis aduersari D. Thomam, quòd quando-
que asseruerit bona Ecclesiarum prælatis fuisse com-
mendata, non secus ac consulibus Reip. bona, 2. 2. q. 43. ar-
ti. 8. Sed respondeo, ad bona immobilia id referri oport-
ere: uerè enim illa prælatorum custodiæ commissa sunt,
ut proximè adnotauimus ex Caietano. 2. 2. q. 62. art. 5. ad
quintum. Perspicuum est igitur iam, ut opinor, frustra il-
los insudare, qui D. Thomæ autoritate beneficiariorum
dominium, quantum ad redditus Ecclesiasticos impu-
gnare conantur, licèt cauillis, & subtilitatibus apertissi-
ma eius uerba, quantum in ipsis est, studeant inuertere;
- 14 † neque animaduertant subtilitatem nimiam non Ponti-
ficis solùm, sed Ethnicis etiam legibus ubiq; admodum
improbari, l. sed & hæc nimium scrupulosa sunt, ff. de ex-
cusa. tuto. l. pen. C. ad Trebel. ibi, nedū nimia subtilitate.
& c. dilecti, de iudi. c. hinc etenim. 49. dis. Quoniam uerò
per-

bomp

per-

permultos fore auguror, qui, tametsi fateantur accurate nos, quin & uere D. Thomæ uerba fuisse interpretatos, plus tamen communis interpretationis auctoritati, quam
15 nostræ tribuant diligentiā; propterea illud etiam liber admonuisse, nostram hanc interpretationem frequentius à cæteris iisque grauissimis autoribus receptā esse, qui hoc ipsum quod diximus sensisse D. Thomam non dubitanter affirmarunt. Bellame. in c. uenerabilis, de excep. n. 46. in fi. uer. pro, & contra faciunt. Turrecremata in ca. gloria episcopi, uer. sacrilegium, & in c. 1. 12. q. 2. in 7. & 10. conclusionē, nu. 8. & 11. in responsione ad 1. & 2. & in responsione, ad 4. & 2. uer. his habitis. Card. Alexandrinus in c. 1. 44. dist. Albe. in suo dictio. uerbo Clericus. Caietanus, 2. 2. q. 62. ar. 5. ad 5. Petrus Sotus tract. de insti. sacrodo. c. de bonis eccles. uer. Rursum an ad restitutionem teneantur. Dom. Sot. lib. 10. de iust. & iur. q. 4. ar. 2. uer. si. sexta conclusio. Gabriel. Biel in 4. dist. 15. q. 8. in 5. conclusionē. Sum. Tabiena uer. restitutio. 19. nu. 20. uer. tamen melius est dicendum secundum D. Thom. & ne multos damnemus, & cum sit pœna &c. Itaque communi sententiæ non tantum aduersatur, qui clericos negat reddituum ecclesiasticorum dominos, iisque consumptis ad restitutionem teneri putat, sed etiam qui secus existimat sentire D. Thomam, de cuius sententia accuratius differere non ab re esse duximus, cum ille & ingenio, & sanctitate, usque adeo præcellat, ut Angelici Doctoris agnomen maxima cum ratione miro Theologorum omnium consensu fuerit affectus.

Hæc de fructibus ecclesiasticis dixisse uolui, non ut doctissimis grauissimisque iuris æmularer, qui eadem hac de re accurate simul, & copiose scripserunt: sed quia uix poteram æquo animo ferre eam a multis sententiam, uti prorsus erroneam, improbari, quam ego ueritati omni ex parte

te

16 te consentaneam semper iudicavi. † Illud præterea omnibus testatum esse cupio (ne quis forsan secus sententiam nostram accipiat, atque illam ego accipi uelim) me nihilofecius clericorum nonnullorum licentiam detestari, quàm qui eos restitutioni obnoxios esse contendunt. Etenim parum ea in re momenti esse statuo, quòd per luxum effusa, restituere non compellantur, si Deo, quem tãtopere in se munificum experti sunt, contrà ipsi se se ingratos præbent, si, ut rectè Gerson aduertit in sermone de uita clericorum, rebus iis improbè abutuntur, quæ illos ad pœnitentiam potius deberent excitare, si assiduas prædicationes, si sanctissimorum uirorum exemplum pro nihilo habent: quæ non solùm ad intuendum, uerùm etiam ad imitandum ipsis proposita sunt: si denique remedia, quibus animarum nostrarum labes diuinus ille Medicus sanare studet, non auertunt modò, sed etiam fastidiunt atque contemnunt.

scripsit Gerson Paderb.

F I N I S.